

ΘΟΔΩΡΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΩΣ ΠΑΜΜΟΥΣΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΥΣΤΕΡΗΣ ΝΕΟΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΑΘΗΝΑ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Εισαγωγή

Μια από τις ιδιότητες της αρχαιοελληνικής σκέψης είναι η ανθρωποποιητική και ανθρωπομορφική της τάση, εξαιτίας της οποίας αφηρημένες έννοιες και θεωρητικές συλλήψεις του πνεύματος αποκτούν ένα εκκοσμικευμένο, οικείο στη συνείδηση του αρχαίου Έλληνα περιεχόμενο, που τις καθιστά κατανοητές και προσιτές σ' αυτόν. Με επίκεντρο τον άνθρωπο, ως αδιάσπαστη ψυχο-πνευματική και σωματική οντότητα, σταθερή επιδίωξη στην εκπαίδευση των νέων κατά την αρχαιότητα αποτελούσε η «αρετή» και η «παιδεία», έννοιες που καθιερώθηκαν ως εμβληματικές αξίες ο «καλός καγαθός» για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των ανηλίκων, αρχικά και ενηλίκων, στη συνέχεια, πολιτών.

Ανάμεσα στις πιο προσφιλείς μορφές ανθρωποποιημένων εννοιών συγκαταλέγονται οι εννέα Μούσες, που στην Ελικώνεια ή Πιέρεια εκδοχή τους αντιπροσωπεύουν κάποιες από τις Καλές Τέχνες (ιδιαίτερα εκείνες που συνδέονται με μορφές του εντέχνου λόγου), τις οποίες εκφράζουν παραστατικά: η *Κλειώ* την Ιστορία, η *Ευτέρπη* τη Λυρική Ποίηση και την Αυλητική Τέχνη, η *Θάλεια* την Κωμωδία και τη Βουκολική Ποίηση, η *Μελπομένη* την Τραγωδία, η *Ερατώ* την Ερωτική Ποίηση, η *Τερψιχόρη* τον Χορό, η *Πολύμνια* την Μιμική Τέχνη, η *Καλλιόπη* την Επική Ποίηση, η *Ουρανία* την Αστρονομία. Με αυτές ως «προστάτιδες», η παιδεία και ο πολιτισμός στην Αρχαία Ελλάδα βρήκαν την ιδανική τους ανάπτυξη, έχοντας ως επίκεντρο τον άνθρωπο και δημιούργησαν τα κλασικά διαχρονικά και παγκόσμια πρότυπα που ενέπνευσαν και στήριξαν την μεταγενέστερη πορεία τους.

Παρ' όλ' αυτά, οι νεότερες ανάγκες και απαιτήσεις των καιρών, οι καταστάσεις που δημιουργήθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο εξαιτίας κοινωνικών, πολιτικών, ιστορικών, οικονομικών και άλλων συνθηκών, απομάκρυναν αισθητά την «Παιδεία» μ' αυτήν την αρχετυπική σημασία της από τις επιδιώξεις του εκπαιδευτικού συστήματος και αποπροσανατόλισαν τους στόχους και τις προδιαγραφές του. Τα ενδιαφέροντα και οι δραστηριότητες της εκπαίδευσης επικεντρώθηκαν σε άλλους τομείς, αφήνοντας συχνά στο περιθώριο τα βασικά ζητούμενα που υποτίθεται ότι επιδιώκει και πραγματοποιεί το Σχολείο: την Αγωγή και την Παιδεία των νέων.

Η πραγματικότητα που δημιουργήθηκε σε κοινωνικό, πολιτισμικό, επικοινωνιακό και παιδαγωγικό επίπεδο στο τελευταίο τέταρτο του περασμένου αιώνα και συνεχίζει να υπάρχει στην αυγή του παρόντος, διαμόρφωσε νέα δεδομένα και προκάλεσε νέες καταστάσεις, που οδήγησαν σε αδιέξοδα και ανέδειξαν αντιφάσεις, που ακόμα δεν έχουν βρει την ικανοποιητική τους απάντηση. Το εκπαιδευτικό σύστημα ανέτοιμο και ευάλωτο στις τόσες και τέτοιες προκλήσεις, υποχρεώθηκε εκ των πραγμάτων να αναδιπλωθεί και να προχωρήσει σε μια ενδοσκόπηση και ένα επαναπροσδιορισμό των στόχων του, προκειμένου να ανταποκριθεί στα καινοφανή δεδομένα. Η κατάρρευση του κομμουνιστικού συστήματος και η πλήρης ανατροπή της ιδεολογίας που το στήριζε, η πτώση του τείχους του Βερολίνου και αντίστοιχα η κατάργηση της ψυχολογίας που είχε επιφέρει ο ψυχρός πόλεμος, δημιούργησαν τις κατάλληλες συνθήκες για την εμφάνιση και εδραίωση της παγκοσμιοποίησης, ως νέου πεδίου αναφοράς και νοηματοδότησης της ανθρώπινης δράσης. Το μεταναστευτικό ρεύμα των ατόμων του τρίτου κόσμου προς τις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες της Δύσης και ιδιαίτερα της Ευρώπης, μετά την τελευταία προς ανατολάς διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιούργησε μια επίσης νέα κοινωνική πραγματικότητα, που ανέτρεψε άρδην την μέχρι τώρα επικρατούσα. Η πολυπολιτισμικότητα και η ετερογένεια των κοινωνιών του άλλοτε «δυτικού κόσμου» αποτελεί πια κατάσταση αδιαμφισβήτητα μη αναστρέψιμη, ούτε δυνάμενη να επανέλθει στην προηγούμενη. Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία, η εμφάνιση εθνοφοβικών αντιλήψεων και η εχθρική αντιμετώπιση προς τον οποιοδήποτε «ξένο», αποτελούν κοινούς τόπους, που ολοένα και πιο απειλητικά κάνουν την εμφάνισή τους στις σύγχρονες μετα-βιομηχανικές κοινωνίες, παρά τις περί του αντιθέτου επίσημες εξαγγελίες και διακηρύξεις από υπεύθυνους κρατικούς φορείς και παγκόσμιους οργανισμούς, που προωθούν την άποψη περί πολιτισμικής ανεκτικότητας και αποδοχής της ετερότητας.

Σε άμεση συνάρτηση προς αυτά βρίσκεται και η μεγάλη οικονομική και κοινωνική κρίση, με τα αδιέξοδα στη συλλογική διαχείριση του πλούτου και των παραγωγικών πηγών του εξαιτίας της ανάδυσης νέων δυναμικών αγορών που ανακατανέμουν τη διακίνηση των κεφαλαίων σε παγκόσμιο επίπεδο και αναδιατάσσουν τα κέντρα λήψης αποφάσεων, δημιουργώντας μια εντελώς διαφορετική εικόνα γι' αυτό που μέχρι σήμερα γνωρίζαμε ως «φτωχή Ανατολή» σε αντιπαράθεση προς την «πλούσια Δύση».

Μέσα σ' όλα αυτά και σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας τους, το οικολογικό πρόβλημα προβάλλει ακόμα πιο επιτακτικά από ποτέ και απαιτεί ριζική και συλλογική αντιμετώπιση άμεσα, από όλους τους φορείς της οικονομικής και βιομηχανικής προόδου που ευθύνονται για τις κλιματικές αλλαγές που απειλούν το μέλλον του πλανήτη και θέτουν σε κίνδυνο την ίδια την επιβίωση του ανθρώπου. (βλέπε τα σχετικά πρόσφατα συμβάντα στο πυρηνικό εργοστάσιο της Φουκουσίμα στην Ιαπωνία).

Κινούμενο μέσα στα πλαίσια ενός τέτοιου περιβάλλοντος, το εκπαιδευτικό σύστημα ακροβατεί ανάμεσα στον ακραίο θετικισμό με τις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης και της πληροφορίας από τη μια και τις ανάγκες για μια ουσιαστική παιδεία και διαμόρφωση της προσωπικότητας των υποκειμένων της αγωγής, των παιδιών και των νέων ,από την άλλη.

Η εξειδίκευση και η κατάκτηση της εφαρμοσμένης γνώσης που θα εγγυηθούν και θα εξασφαλίσουν (στη συνέχεια) μια περίοπτη θέση στην αγορά εργασίας, έχουν εκτοπίσει και υποβαθμίσει εντελώς την ψυχο-πνευματική καλλιέργεια των νέων γενεών, που ανεργάτιστες και ανέτοιμες ψυχικά και πνευματικά οδηγούνται βεβιασμένα στην επιδίωξη του μοναδικού θεωρούμενου στόχου, της επιτυχίας με αποκλειστικά και μόνο οικονομικό και υλιστικό περιεχόμενο. Δυστυχώς όμως, εξαιτίας της γενικότερης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, ακόμα και η επίτευξη παρόμοιων στόχων, είναι πια κενή περιεχομένου, αφήνοντας εντελώς έωλες τις επιδιώξεις των νέων για επαγγελματική αποκατάσταση.

Η ουσιαστική «θητεία» και η «μαθητεία» στη μόρφωση και τη γνώση έχουν αντικατασταθεί από την ταχύρρυθμη κατάρτιση, η επιδίωξη της ενημέρωσης και της άμεσης πληροφόρησης έχουν υποκαταστήσει την εμβάθυνση στα γεγονότα και τον αναστοχασμό με βάση τα διαδραματιζόμενα. Η απλουστευτική δυναμική της εικόνας έχει εκτοπίσει την πολυσημία της λεκτικής επικοινωνίας και η ηλεκτρονική διακίνηση της γνώσης έχει θέσει στο περιθώριο τη διαδικασία της ανάγνωσης. Κατ' αυτό τον τρόπο η καλλιέργεια της προσωπικότητας έχει υποκατασταθεί από την εκμάθηση χρηστικών πληροφοριών και δεδομένων εμπειρικού χαρακτήρα, η τεχνολογία, η πληροφορική, τα πολυμέσα έχουν αναχθεί σε πανάκεια, που έχουν αλλοιώσει πλήρως το ουσιαστικό νόημα της έννοιας «Παιδεία» και έχουν αποπροσανατολίσει τα ενδιαφέροντα και τους σκοπούς της σύγχρονης εκπαίδευσης. Τα παιδαγωγικά οράματα και οι επιδιώξεις των πιονιέρων της Παιδαγωγικής, αλλά και των μεγάλων σύγχρονων παιδαγωγών, έχουν παραχωρήσει τη θέση τους στους

σχεδιασμούς των τεχνοκρατών, με αποτέλεσμα το Σχολείο από φυτώριο νέων προσωπικοτήτων να έχει καταλήξει σε θερμοκήπιο παραγωγής καταναλωτικών συνειδήσεων για αγορά προϊόντων, σε μια άκρως υλιστική και τεχνοκρατική κοινωνία. Αλλά και αυτή η τελευταία με τη σειρά της, εξαιτίας των αλλαγών που συντελούνται ραγδαία στην οικονομία τόσο σε εθνικό, όσο και παγκόσμιο επίπεδο, βλέπει τα μέχρι σήμερα αδιαμφισβήτητα στηρίγματά της, την αγοραστική δύναμη και τον καταναλωτισμό, να συμπαρασύρονται και να εκμηδενίζονται κάτω από τη δυναμική των μετασχηματισμών που συντελούνται στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Δεν αρκούν όμως μόνο αυτά. Έρχεται και η μεγάλη οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, που σα λαίλαπα σαρώνει κάθε προγενέστερη πραγματική ή ψευδαισθητική ευμάρεια για τις κοινωνικές της νότιας Ευρώπης και ιδιαίτερα για την Ελλάδα. Στο πέρασμά της εξαφανίζονται αξίες και πρότυπα, σχέσεις και ιδεολογήματα που, στερημένα από ουσιαστικό περιεχόμενο, σαθρά δημιουργήματα μιας φενακισμένης συνείδησης, στερημένης από τον πλούτο της ανθρωπιστικής και δημοκρατικής παιδείας, αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις που ανακύπτουν.

Μέσα από τα συντρίμια όμως μια νέα ελπίδα αρχίζει να αχνοφέγγει, μια νέα δυνατότητα ξαναέρχεται στο προσκήνιο. Η διαφορετική αγωγή και παιδεία, η δημιουργία νέων προτύπων και η αποκατάσταση όλων εκείνων που είχαν χάσει το νόημα τους, στο πέρασμα του χρόνου. Μια καινούρια εκπαίδευση, ένα νέο εκπαιδευτικό σύστημα για τον άνθρωπο του 21^{ου} αιώνα, για τον πολίτη της σύγχρονης παγκοσμιοποιημένης κοσμόπολης, με επίκεντρο τις ανθρωπιστικές αξίες. Γιατί, όπως συνέβη και άλλοτε κατά το παρελθόν, ο θεωρούμενος ως αυτοσκοπός της εκπαίδευσης έχει πια φτάσει κάποτε στα όριά του. Έχει καταδειχθεί η ανεπάρκεια και η αδυναμία του, χωρισμένος από ένα ευρύτερο αξιολογικό πλέγμα σχέσεων και αντιλήψεων που, όλες μαζί, συγκροτούν την επικαιροποιημένη κάθε φορά και για κάθε εποχή αξία της Παιδείας, ως μόνου τελικού ζητουμένου του εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του. Έχοντας λοιπόν καταλήξει σχεδόν στο μη περαιτέρω, το ισχύον πρότυπο αγωγής και εκπαίδευσης των ανηλίκων, έχοντας αποτύχει να αποτελέσει από μόνο του επαρκές «όχημα» δια του οποίου μπορεί ο πολιτισμός να εξελιχθεί και ενδεχομένως να μεταλλαχθεί, στρέφεται σε μια νέα διάσταση, που ουσιαστικά είναι τόσο παλιά όσο η ίδια η εκπαίδευση, η οποία προβάλλει ως επιτακτική ανάγκη στην αυγή του 21^{ου} αιώνα: η ανθρωπιστική παιδεία και η αναγκαιότητα αξιοποίησης των τεχνών για την καλλιέργεια της

προσωπικότητας των μαθητών. Η ανθρωποποίηση του όλου συστήματος αγωγής των νέων γενεών, με στόχο την ανάπτυξη μιας νέας συνείδησης στους πολίτες του μέλλοντος, που θα μπορέσουν να διαχειριστούν τα όποια προβλήματα έχουν συσσωρευθεί, να επινοήσουν λύσεις και να δώσουν προοπτικές εκεί που σήμερα φαίνονται αδιέξοδα, με γνώμονα τον άνθρωπο και όχι το κέρδος. Αυτό αποτελεί το ύψιστο διακύβευμα για την εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα.

2. Νέος Ανθρωπισμός-Νέο Σχολείο

Υπάρχει απάντηση, υπάρχει ένας «άλλος λόγος» στα διαγραφόμενα αδιέξοδα της εκπαίδευσης; Μπορεί ο άνθρωπος της νέας χιλιετίας να χειραγωγήσει τα νέα δεδομένα προς όφελος του ίδιου και του πολιτισμού; Αυτό είναι η πρόκληση για το Σχολείο του 21^{ου} αιώνα.

Η Ιστορία μας έχει δείξει ότι η ανθρωπότητα πορεύεται με διαδοχικά αυξομειούμενη αποτελεσματικότητα στις ενέργειές της και το μέλλον κάθε φορά διαγράφεται διαφορετικά, άλλοτε ως ευθύγραμμη προέκταση του παρόντος και άλλοτε ως σπειροειδής επαναφορά του παρελθόντος, με διαλεκτικό βηματισμό. Πάντα όμως υπάρχει πρόοδος και εξέλιξη, έστω κι αν δεν είναι αντιληπτή, έστω κι αν δεν είναι προφανής. Όπως λοιπόν μετά την μακραίωνη περίοδο του Μεσαίωνα προέκυψε η Αναγέννηση, που οδήγησε την ανθρωπότητα σε ανώτερα στάδια πολιτιστικής δημιουργίας και έθεσε τα θεμέλια για την μετέπειτα πορεία της, έτσι και σήμερα περίοδο, που *mutatis mutandis* μπορεί να αποκληθεί οξύμωρα «*μετανεοτερικός Μεσαίωνας*» ευελπιστούμε βάσιμα και προσδοκούμε μια νέα Αναγέννηση η οποία (όπως η αρχαιολογική) δεν μπορεί παρά να στηρίζεται στις ανθρωπιστικές αξίες του κλασικού πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας, όπως αυτές δημιουργήθηκαν τότε, αλλά καθιερώθηκαν διαχρονικά και παγκόσμια. Αυτό δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο δια της Παιδείας, της συστηματικής και πολυδιάστατης επένεργειας της γνώσης, της μόρφωσης και της αγωγής στα ανήλικα άτομα που εκπαιδεύονται μέσα σε κατάλληλα διαμορφωμένο μαθησιακό περιβάλλον. Αυτός είναι ο στόχος για το Νέο Σχολείο του 21^{ου} αιώνα που θα στηρίζεται σε αρχές και αξίες που ανέδειξαν τον Άνθρωπο και τον ξεχώρισαν ως έμβιο ον επί γης. Το Σχολείο που θα αναθεωρήσει τα ισχύοντα παιδαγωγικά πρότυπα και θα επαναπροσδιορίσει τις κυρίαρχες αξίες. Θα ενισχύσει τις διαπροσωπικές σχέσεις και θα αναπτύξει νέους τρόπους επικοινωνίας. Θα δημιουργήσει σύγχρονους, σύνθετους δρόμους εκπαιδευτικής διαδικασίας που

ανανεώνουν τις παραδοσιακές μεθόδους μάθησης και διδασκαλίας και προβάλλουν το ιδανικό της ανθρωποκεντρικής αγωγής και παιδείας. Θα αναπροσανατολίσει τους στόχους της Εκπαίδευσης που έχουν αποπροσανατολισθεί κάτω από την επίδραση συγκεκριμένων συνθηκών που τείνουν να εκλείψουν από τη σύγχρονη πολιτιστική πραγματικότητα και θα υλοποιήσει τα όνειρα και τα οράματα των παιδαγωγών του μέλλοντος. Και αυτό δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο μέσα από την αξιοποίηση νέων τρόπων διδασκαλίας και μάθησης που ενεργοποιούν πολυδιάστατα τον ψυχικό και πνευματικό κόσμο των υφισταμένων την Αγωγή και Εκπαίδευση, τρόπων που, αν και καθολικής αποδοχής, έχουν εκτοπισθεί και απωθηθεί στο περιθώριο του εκπαιδευτικού συστήματος, που τώρα μετά τη συνειδητοποίηση της αποτυχίας του, έρχεται να επικαλεστεί και να προστρέξει, ως μέσο διαφυγής και υπέρβασης από το αδιέξοδο στο οποίο έχει οδηγηθεί. Πρόκειται για την Τέχνη και τον Πολιτισμό, τις αξίες και το περιεχόμενο της " κλασικής Παιδείας" που έμεναν εξοβελισμένα από το τεχνοκρατικό και υλιστικό μοντέλο εκπαίδευσης που είχε γενικευμένα καθιερωθεί.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται ήδη καταξιωμένες παιδαγωγικές μέθοδοι και συντείνουν σύγχρονες διαδικασίες μάθησης και διδασκαλίας, που προκύπτουν από τα πορίσματα ερευνών, κινούμενες σε τομείς άμεσα σχετιζόμενους με την Αγωγή και την Εκπαίδευση, το Θέατρο και την Αισθητική Αγωγή. Ανάμεσά τους μπορούμε να συμπεριλάβουμε τη διαθεματικότητα και τη διεπιστημονικότητα, την ομαδοσυνεργατική μάθηση και την μαθητοκεντρική διδασκαλία, τη βιωματικότητα στη γνώση και τη διαδραστική επικοινωνία που απορρέουν από τη δραματοποίηση και το θεατρικό παιχνίδι, τη διακειμενικότητα και το χάπενινγκ, τη μέθοδο project και την διερευνητική δραματοποίηση ως σύγχρονες μορφές και τρόπους σχολικής εκπαίδευσης που, στο σύνολό τους, διευρύνουν βελτιώνουν και ανανεώνουν άλλες παραδοσιακές μεθόδους που ίσχυαν μέχρι σήμερα.

Τα σύγχρονα αυτά μέσα μάθησης και διδασκαλίας:

- αξιοποιούν το σύνολο των ψυχο-πνευματικών δυνατοτήτων των μαθητών, χωρίς να περιορίζονται αποκλειστικά στη διανοητική λειτουργία
- ενεργοποιούν το λανθάνον δυναμικό της προσωπικότητάς τους
- αναπτύσσουν πολυδιάστατα τη συνεργατικότητα των μελών της ομάδας
- δημιουργούν συναισθηματική εμπλοκή, που προκαλεί τη βιωματική μάθηση
- υλοποιούν τη διαθεματική προσέγγιση στη γνώση

- ενδυναμώνουν την επικοινωνιακότητα και διαμορφώνουν διαδραστικό περιβάλλον μάθησης
- αναπτύσσουν συνθήκες εποπτείας και αμεσότητας στη σχέση του μαθητή με τη διδασκόμενη ύλη
- ενισχύουν την αυτοέκφραση και τις διαπροσωπικές σχέσεις
- καλλιεργούν τη φαντασία και το συναίσθημα, τις ψυχικές και πνευματικές δυνατότητες των μαθητών
- μετεξελίσσουν τις παραδοσιακές παιδαγωγικές σχέσεις μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων
- δημιουργούν ευεπίφορο μαθησιακό περιβάλλον
- αποενοχοποιούν τη διαδικασία μάθησης, προσδίδοντας σ' αυτήν παιγνιώδη χαρακτήρα
- ευνοούν την αισθητική και καλλιτεχνική έκφραση
- ενδυναμώνουν τη δημιουργικότητα
- πραγματοποιούν πολυδιάστατα την αποστολή του Σχολείου

Όλα αυτά μπορούν να πραγματοποιηθούν με την ανάπτυξη νέων τρόπων διδασκαλίας και μάθησης που στηρίζονται στην αξιοποίηση των Τεχνών και ιδιαίτερα του Θεάτρου ως σύνθετης καλλιτεχνικής έκφρασης και ιδιάζοντος επικοινωνιακού συστήματος.

3. Το Θέατρο ως «Παμμουσία Τεχνών»

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, γίνεται σαφές ότι το Θέατρο γενικότερα και το Θέατρο στην Εκπαίδευση ειδικότερα, με τις ποικίλες μορφές που μπορεί να έχει ως διδακτική μεθοδολογία και διδασκόμενο μάθημα, ως καλλιτεχνική έκφραση και σύστημα επικοινωνίας, μέσα από την δραματοποίηση και την παραμυθιακή αφήγηση, το χάπενινγκ και το θεατρικό παιχνίδι, την παράσταση και το πολυθέαμα, αποτελεί μια συνισταμένη των Τεχνών το σύνολό τους, ένα πεδίο συνδιαλλαγής και συνάρθρωσης όλων των Μουσών που αντιπροσωπεύουν και μορφοποιούν δηλωτικά τις ποικίλες όψεις της Παιδείας και της πολιτιστικής δημιουργίας.

Μια τέτοια *'' πάμμουσος παιδαγωγία''* για να συντελεστεί, απαιτεί εμπειριστατωμένη γνώση, θεωρητική κατάρτιση παιδαγωγική επάρκεια, θεατρολογική ενημέρωση, θεατρική εμπειρία, αισθητική καλλιέργεια, ενώ παράλληλα προϋποθέτει φαντασία

και οραματισμό, ευρύτερο παιδαγωγικό σχεδιασμό και συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους εκπαιδευόμενους αλλά κυρίως του μόνιμου και έκτακτου εκπαιδευτικού προσωπικού της σχολικής μονάδας με τους καθηγητές ειδικοτήτων (θεατρολόγο, μουσικό, εικαστικό κ.α.).

Δεν είναι άστοχη ούτε περιττή (το αντίθετο μάλιστα επιδιώκεται) η συνεργασία με εξωσχολικούς καλλιτέχνες και ειδικούς (ζωγράφος, ενδυματολόγος, χορογράφος, μουσικός κ.α.), είτε αυτοί άμεσα ή έμμεσα συνδέονται με τη συγκεκριμένη σχολική μονάδα (γονείς, συγγενείς μαθητών), είτε συνεργάζονται επ' αμοιβή ή εθελοντικά, ύστερα από σχετική πρόταση-πρόσκληση του σχολείου. Η συνεργασία αυτή θα επιτρέψει την παραγωγή ενός πολυδύναμου, σχετικά άρτιου από αισθητική και καλλιτεχνική άποψη αποτελέσματος, που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις αυτής της πλευράς της έννοιας «Θέατρο».

Για να ικανοποιούνται όμως και οι παιδαγωγικές παράμετροι της ίδιας έννοιας, όπως αυτή υλοποιείται στο «Σχολείο», ο εκπαιδευτικός σε καμιά περίπτωση δε θα εκχωρεί τα δικαιώματά του στον εξωσχολικό καλλιτέχνη, ούτε θα υποκαθίσταται πλήρως από αυτόν, αλλά θα συνεργάζεται μαζί του, θα ακολουθεί τις υποδείξεις και θα δέχεται τη βοήθειά του. Το τελικό καλλιτεχνικό και παιδαγωγικό αποτέλεσμα θα έχει τη δική του σφραγίδα και θα είναι προϊόν συλλογικής εργασίας που γίνεται, ολοκληρώνεται και παρουσιάζεται μέσα στο χώρο του σχολείου, ανταποκρινόμενο στις ανάγκες και προσδοκίες των συντελεστών και των αποδεκτών του (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς και κηδεμόνες). Εξίσου ανανεωμένος θα είναι και ο τρόπος διδασκαλίας και η εκπαιδευτική διαδικασία στο σύνολο της, αφού ο σύγχρονος παιδαγωγός, αξιοποιώντας την παιδαγωγική δυναμική της Τέχνης θα έχει τη δυνατότητα μιας πλήρους ανανέωσης του τρόπου παροχής μάθησης στους εκπαιδευόμενους, μέσα από το «σκηνικό δοκίμιο» και άλλες μεθόδους που αξιοποιούν κώδικες και τεχνικές του δράματος και του θεάτρου.

Με αυτό το περιεχόμενο και μέσα σ' αυτά τα πλαίσια μπορούμε να νοήσουμε το Θέατρο στην Εκπαίδευση ως Ειδική Διδακτική και μέθοδο Διδασκαλίας, ως πολιτιστική ενασχόληση και πεδίο καλλιτεχνικής έκφρασης, τόσο μέσα στη σχολική τάξη με τον εκπαιδευτικό σε ρόλο δασκάλου – εμπνευστή και σκηνοθέτη, όσο και έξω από αυτήν, στον καθαρά σχολικό αλλά και στον ελεύθερο χρόνο. Έχοντας επίκεντρο τις συγκεκριμένες παιδαγωγικές και πολιτιστικές δράσεις και πλαίσιο αναφοράς τις ποικίλες μορφές με τις οποίες η θεατρική δημιουργία εμφανίζεται στο Σχολείο, μπορούμε να αντιληφθούμε τους λόγους για τους οποίους το θέατρο ως συνισταμένη

των τεχνών αποτελεί όχι μόνο το έναυσμα και την αφετηρία, αλλά το όχημα σημασίας και το πεδίο αναφοράς της εκπαίδευσης των ανηλίκων, σε όλο το φάσμα του συστήματος της α/βάθμιας και β/βάθμιας εκπαίδευσης.

**Η ανακοίνωση αυτή εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος “ΘΑΛΗΣ” που έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο – ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: ΘΑΛΗΣ- ΕΚΠΑ “Το Θέατρο ως Μορφολογικό Αγαθό και καλλιτεχνική έκφραση στην Εκπαίδευση και την Κοινωνία”*